

Fii bun dincolo de moarte!

Se întâmplă să vezi spectacole despre care tu, spectator, despre care, tu, critic, știi foarte bine că nu sunt perfecte, că nu vor putea niciodată să ocupe primele locuri în topuri. E vorba despre acele spectacole care plac, care emoționează, care te îndeamnă să mai vrei să mai mergi la teatru fiindcă au însușirea de a transmite ceva. De a transmite și de a genera mai întâi și mai întâi emoție. Din această categorie specială, oarecum enigmatică, face parte **Liliom**, montare a Teatrului Municipal din Miercurea Ciuc, semnată regizoral de Victor Ioan Frunză, într-o scenografie surprinzător de simplă datorată Adrianei Grand. O montare bine jucată de o trupă preponderent tânără.

Piesa, una dintre cele mai cunoscute din literatura dramatică maghiară a secolului al XX-lea, e scrisă de Molnár Ferenc. Un autor pentru care mărturisesc că am o slăbiciune aparte, fiindcă lui îi datorez una dintre primele bucurii de lectură din viața mea. Nu cred să existe cineva care să fi citit și să fi uitat minunatul roman *Băieții din strada Pál*. În *Liliom* găsim aceeași căldură omenească, aceeași înțelegere și același îndemn la înțelegere față de semenii, aceeași bunătate cu care un alt scriitor aparținând aceleiași literaturi ne îndemna să fim buni până la moarte. Iar dacă din cine știe ce motive nu suntem tocmai buni în viață, se pare că o putem face și dincolo de moarte. Asta pare să ne spună Molnár Ferenc, asta ne spune spectacolul lui Victor Ioan Frunză.

Liliom e pseudonimul de scenă al unui tânăr ce își câștigă existența ca artist într-un bâlci frecventat de tot felul de oameni cu bani puțini și visuri multe. Liliom e frumos, e iubit de femei, profită de asta, acceptă chiar să fie întreținut de ele, le seduce cu voluptate, le abandonează fără remușcări, e nepăsător la ce lasă în urmă. Trăiește clipa fără a se gândi la ziua de mâine, acea zi când se va dovedi că este un *looser*. E vagabond, are frecvent probleme cu poliția. Refuză șantajul sentimental al patroanei bâlciului, dar se căsătorește cu o tânără oarecare, o menajeră pe nume Julika, atunci când află că aceasta așteaptă un copil. Va fi pe mai departe rebel, vagabond, își va neglija și brutaliza soția. Va cădea victimă propriilor aventuri și va sfârși în cel mai penibil mod cu putință.

Arta lui Molnár Ferenc constă în capacitatea de a urmări în piesă povestea vieții acestui rebel, „antierou” sau „tânăr furios” *avant la lettre*, dar și de a surprinde imaginea lumii acesteia marginale, de mâna a doua, a menajerelor și strungarilor, care cred că viața e frumoasă dacă se duc duminica la bâlci, se dau cu *montagnes russes*, ascultă cu încântare arii din operete și a doua zi o iau de la capăt. Există, de altfel, o întreagă literatură scrisă în primele decenii ale veacului al XX-lea preocupată de această lume, cu oameni care au aspirații, dar fiindcă nu și le prea pot împlini se autoiluzionează. Cel mai bun exemplu în acest sens e și o consistentă parte a dramaturgiei lui Ödön von Horvath. Mai ales piesa *Kasimir și Karoline*.

Pentru a realiza în spectacol conjuncția dintre individual și social, spre a evidenția raportul dintre iluzie și realitate, regizorul și scenografa au decis să plaseze mai toată acțiunea în spațiul unui atelier fotografic. Loc unde se perindă oameni, își fac fotografiile fiindcă trebuie, fiindcă vor să oprească clipa, fiindcă măcar așa speră să se vadă frumoși. Cea mai consistentă parte a decorului montării se bazează pe proiecția unor astfel de fotografii. Care la un moment dat dobândesc o cinetică aparte și îi conferă spectacolului o alură cinematografică. Am fost puțin surprins că nici Victor Ioan Frunză, nici Adriana Grand, a căror apetență pentru desfășurări imagistice ample, chiar baroce, e binecunoscută nu au deschis ceva mai larg ușa bâlciului.

Foto: Adriana Grand

Că doar au sugerat viața acestuia. Mi-au creat o oarecare stare de disconfort – nu doar vizual – luminile, cam prea joase după gustul meu. Se prea poate ca dotarea tehnică a scenei Teatrului Municipal din Miercurea Ciuc, dar și constrângerile bugetare să nu fi fost chiar cei mai buni prieteni ai directorului de scenă și ai autoarei decorurilor. În prima parte, Veress Albert, interpretul lui Liliom, are o evoluție exactă, corectă, puțin cam prea „tehnică”. Mă tem că actorul nu e tocmai la el acasă în roluri de „răi”, că e ușor stânjenit și că mai are puțin de învățat pentru a realiza un *contre emploi* convingător. Mult mai interesant și mai izbutit e jocul actrițelor Benedek Ágnes (Julika) și Szabó Enikő (doamna Muskát, patroana Bălciului).

Ceva se schimbă și se schimbă în bine în superbul epilog al spectacolului. Aici Veress Albert e încântător, e la el acasă, îi conferă personajului profunzime, umanitate, vibrație. E partea în care spectacolul însuși izbutește pe deplin să ne cucerească, să ne smulgă din vălmășagul zbaterilor cotidiene, să ne redea eului nostru de taină, din care izgonita poezie a sentimentelor nu poate să dispară pe de-a-ntregul. Totul se plasează sub semnul mereu reînnoitei dorințe de iertare, de mărturisire, de omenesc. O iertare, din păcate, amânată, refuzată, fiindcă se vede treaba că nici în Lumea de Dincolo, nici în Cer nu prea e timp pentru a vedea ce e în spatele faptelor imediate, mai departe de teribilism și de aparențe.

Teatrul Municipal din Miercurea Ciuc – Liliom de Molnár Ferenc. Direcția de scenă: Victor Ioan Frunză. Scenografia: Adriana Grand. Cu: Veress Albert, Benedek Ágnes, Szabó Enikő, Ráduly Beata, Kosztándi Zsolt, Bodea Tibor, Giacomello Roberto, Fekete Bernadetta, Lőrincz András Ernő, Bilibók Attila, Fülöp Zoltán, Pap Tibor, Dálnoky Csilla, Varga Sándor, Máthé Anna-Krisztina, Bakçsi Kata, Fazakas Tamás. Data reprezentației: 13 ianuarie 2010.